

برنامه هسته ای ایران، چالشی دشوار برای جو بایدن

نوشته François Nicoullaud تحلیل گر سیاسی بین المللی، سفیر پیشین فرانسه در تهران

ترجمه شروین احمدی

اگر در منطقه خاورمیانه یک موضوع وجود داشته باشد که رئیس جمهور جو بایدن تعهداتی را در مورد آن به عهده گرفته، همانا مسئله برنامه هسته ای ایران است. اما او در این راه هم اکنون نیز با موانع متعددی روبروست، بدون ذکر آنهایی که دونالد ترامپ تا ۱۹ ژانویه بر سر راه او بوجود خواهد آورد.

در سپتامبر ۲۰۱۹، جو بایدن در مورد توافق هسته ای با ایران موضع گرفت. این توافق که همچنین برجام (برنامه جامع اقدام مشترک) خوانده می شود، در سال ۲۰۱۵ در وین توسط پنج عضو دائمی شورای امنیت و آلمان امضا شد و دونالد ترامپ در ماه مه ۲۰۱۸ آمریکا را از آن بیرون کشید. رئیس جمهور جدید ایالات متحده سیاست « فشار حداکثری » را که به دنبال خروج از برجام دنبال شد، شکست خورده می داند. در واقع، تشدید تحریم های آمریکا ضربات مهمی بر اقتصاد و مردم ایران وارد کرد، اما جمهوری اسلامی را آنچنان که کاخ سفید انتظار داشت، به پای میز مذاکره نکشید. ایران با باقی ماندن در برجام هوشمندانه عمل کرده و در عین حال بصورت حساب شده و در چارچوب آن بعضی از تعهدات را نقض و اعلام کرده است در صورت ادامه کار برجام به آنها باز برمی گردد. این تخلفات که در مجموع متعادل بوده اند، ایران را به توانایی تجهیز سلاح هسته ای، در صورت تصمیم به

این امر ، نزدیک کرده اند. در این دوره ، پنج کشور دیگر طرف قرارداد - روسیه ، چین ، انگلستان ، فرانسه و آلمان - در کنار ایران باقی مانده و بدین ترتیب انزوای واشنگتن را برجسته تر کرده اند.

« جبران اشتباهات گذشته »

بایدن قصد خود برای بازگرداندن ایالات متحده به برجام را اعلام کرده است به شرط آنکه ایران مجدداً به تعهدات خود با دقت پایبند بماند. اما او همچنین می خواهد این بازگشت یک دوره دیپلماتیک جدید ایجاد کند. اولین قدم بهبود متن همراه با طرف های دیگر توافق در جهت تقویت مفاد محافظتی برای مقابله با وسوسه های گسترش سلاح های هسته ای توسط تهران است. ایران همچنین باید آمریکایی هایی را که به ناحق بازداشت شده اند، آزاد و در زمینه حقوق بشر پیشرفت و از «تلاش های خود برای ایجاد بی ثباتی» در منطقه عقب نشینی کند. سرانجام ، بایدن تأکید می کند که به استفاده از تحریم های هدفمند برای مقابله با نقض حقوق بشر ، توسعه برنامه بالستیک و «حمایت از تروریسم» ادامه خواهد داد.

پاسخ طرف ایرانی به این خواست ها بسیار محاسبه شده است. رهبر، آیت الله علی خامنه ای در این باره هنوز صحبتی نکرده است. رئیس جمهور حسن روحانی اعلام کرده که ایالات متحده باید « اشتباهات گذشته خود را جبران کند و به تعهدات بین المللی خود احترام بگذارد ». محمد جواد ظریف ، وزیر امور خارجه گفته که بحث درباره مذاکره مجدد در مورد مفاد برجام بی معنی است. سخنگوی وی افزود: ایالات متحده باید به ایران در برابر خطر خروجی دیگر از توافق نامه تضمین دهد. در نتیجه طرف امریکائی باید برجام را به تصویب کنگره برساند - اما متقاعد کردن کنگره دشوار خواهد بود - یا حداقل شورای امنیت را مجبور به تصویب قطعنامه ای کند که برجام را لازم الاجرا نماید. در مورد سایر موضوعات - حقوق بشر ، تروریسم ، برنامه بالستیک ، نفوذ منطقه ای - دشوار است که ایران بپذیرد که

از سدی که بین مذاکرات انرژی هسته ای و سایر موضوعات ایجاد کرده، گذر کند. بعضی از طرف های گفتگو کننده با ایران ، به ویژه رئیس جمهور امانوئل مکرون ، در این جهت تلاش هائی داشته اند. چنین مواردی از حیطة اختیارات وزارت امور خارجه نیست ، خواه این عملیات بالستیک و منطقه ای باشد که حوزه حفاظت شده سپاه پاسداران است یا حقوق بشر ، که در حیطة قدرت قوه قضائیه قرار دارد.

وزن اسرائیل

بایدن همچنین باید بازیگران دیگری را نیز در نظر بگیرد. نخست ، دولت در حال مرگ دونالد ترامپ که تا ۱۹ ژانویه بر سر کار باقی می ماند. این کشور اخیراً تحریم ها علیه ایران را افزایش و این پیام را داده است که می تواند تا آخرین لحظه به این کار ادامه دهد ، با این امید که سیستم فشار کنونی به راحتی قابل برگشت نباشد. لازم به ذکر است که آخرین موج تحریم ها عمدتاً به نام مبارزه با تروریسم یا نقض حقوق بشر اعمال شده است. با این حال ، اجرای برجام تنها منجر به لغو تحریم های مربوط به برنامه هسته ای – که بسیار محدودند – شد. حتی اگر این تحریم های هسته ای ، که توسط ترامپ دوباره برقرار شد ، توسط بایدن برداشته شود ، تمام تحریم های دیگر ، که بر مسائل حیاتی مانند نفت یا بانکداری تأثیر می گذارد ، همچنان پابرجا خواهند بود و دستاورد مورد انتظار ایران در بازگشت ایالات متحده به توافق وین را به همراه نخواهد آورد. بایدن مطمئناً توانایی لغو تحریم های دیگر را نیز خواهد داشت ، حداقل برای آنهایی که لغو شان نیازی به توافق کنگره ندارد ، اما او همچنین می داند که هرگونه حرکتی در این راستا بلافاصله از سوی مخالفانش محکوم و عقب نشینی در مبارزه با تروریسم یا دفاع از حقوق بشر ارزیابی می شود.

به اینها باید اضافه کرد که دفتر خزانه داری مسئول تهیه و اعمال تحریم ها (Office of Foreign Assets Control (OFAC) ، در تمام سطوح انباشته از «شاهین» هائی است که تمام امکانات قانونی

خود را در خدمت مبارزه با ایران به کار می گیرند. آنها همان کسانی هستند که قبلاً با تفسیر حداقلی از تعهدات ایالات متحده در چارچوب برجام، در طی مدت کوتاه تصویب آن تا عزیمت باراک اوباما کارشکنی کرده بودند. جو بایدن بدون تسلط بر این دفتر قادر به انجام هیچ کاری نخواهد بود. و او باید تیم های خود را متقاعد کند که برای ترمیم آسیب های ناشی از یک سیاست تنها کافی نیست که متن توافقنامه تغییر کند. همچنین لازم است اراده فعال برای احیای مجدد روابط و همکاری وجود داشته باشد.

و سپس بایدن باید خود را برای واکنشهای اسرائیل و کشورهای شبه جزیره عربستان، در درجه اول عربستان سعودی آماده کند. سردی در روابط با پادشاهی وهابی ممکن است موجب زیان های احتمالی شود، هرچند بایدن می داند که این کشور به هر حال بیش از حد به آمریکا احتیاج دارد. او در حال حاضر در حال آماده کردن این کشور برای نوشیدن جام تلخ دیگری است: پایان حمایت واشنگتن از جنگ فاجعه بار در یمن.

در رابطه با اسرائیل، با توجه به نفوذ این کشور در بخشهای زیادی از رای دهندگان آمریکا، ماجرا دشوارتر خواهد بود. قبل از هر اقدامی، باید مواضع توضیح داده شده و سعی گردد که طرف مقابل متقاعد شود. طرف های اسرائیلی دولت جدید آمریکا، اگر نتوانند مانع تغییر خط شوند، تا آنجا که ممکن است از همکاری پرهیز می کنند. و این ایده در حال حاضر در اسرائیل در حال گسترش است که ممکن است لازم باشد به یک مداخله مستقل علیه ایران دست زده شود. آیا این کار عملی است؟ این تهدید قبلاً بین سال های ۲۰۱۰ و ۲۰۱۲ مطرح شده بود، اما ستاد فرماندهی عالی به دلیل عدم اطمینان از نتایج این عملیات به شدت با آن مخالفت کرد. امروز نیز باید همینطور باشد. علاوه بر این، در حالی که این فکر در ایالات متحده وجود دارد که ترامپ می تواند، قبل از عزیمت، به ایران حمله تا موقعیتی برگشت ناپذیر ایجاد کند، همه چیز نشان می دهد که ستاد کل ارتش آمریکا از انجام این کار امتناع

خواهد کرد. قبلاً نیز در روزهای آخر دولت جورج دبلیو بوش چنین فکری مطرح شده بود و این ستاد از اجرای آن سر باز زد.

انتخابات ریاست جمهوری در ایران

چگونه جو بایدن می تواند با همه این عناصر کنار بیاید ؟ موضوعی وجود دارد که باید در الویت او قرار گیرد: انتخابات ریاست جمهوری ایران در ژوئن ۲۰۲۱. تا به امروز ، همه چیز حاکی از پیروزی یک محافظه کار و حتی یک محافظه کار تندرو است ، زیرا آنها با بهره گیری از ناامیدی مردم نسبت به برجام ، عملاً زندگی سیاسی در ایران را قبضه کرده اند. رئیس جمهور روحانی بی اعتبار شده است و همراه با او همه اصلاح طلبان و میانه روها. این امر در انتخابات قانونگذاری فوریه سال ۲۰۲۰ دیده شد که محافظه کاران اکثریت قریب به اتفاق کرسی ها را در پارلمان به دست آوردند. با این حال ، ایالات متحده ، مانند اروپا ، علاقه تام دارد که اصلاح طلبان و اعتدال گرایان ، هر نقص جدی ای هم داشته باشند ، همچنان در زندگی سیاسی ایران به حساب آیند. آنها تنها کسانی هستند که خواهان یک رابطه ، اگر نه دوستانه ، حداقل صلح آمیز با غرب هستند. از این رو برای حفظ آینده ، باید به روحانی - که پس از دو دوره دیگر نمی تواند رئیس جمهور شود - و دوستانش فرصتی برای بازیابی سلامت سیاسی خود داد.

لازمه این امر بسترسازی برای بهره مندی مردم در طی این فاصله کوتاه چهار ماهه از زمان تحلیف جو بایدن تا کارزار ریاست جمهوری ایران است. در چنین مدت کوتاهی امکان بازگشت کامل ایالات متحده به برجام و پاک کردن اثرات مخرب تحریم های دونالد ترامپ وجود ندارد. اما در ابتدا باید بتوان همه ظرفیت های کمک های بشردوستانه مورد نیاز ایران در بحران شدید بهداشتی ناشی از ویروس کرونا را آزاد کرد. سپس بدون تاخیر مقدار قابل توجهی از معافیت ها در مورد تحریم های نفتی و معاملات مالی

Orient XXI .

نشریه اینترنتی درباره سیاست، فرهنگ، اجتماع، اقتصاد، دیپلماسی نوامبر ۲۰۲۰

بین المللی را در ازای حرکت ایران در مسیر بازگشت به پیروی دقیق از تعهدات خود در برجام، اعمال کرد . این اقدامات جزئی اما عملی، آینده را روشن و ادامه کار را تسهیل می کند.